

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНА УСТАНОВА
«ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
ІНСТИТУТ «БЕЙТ-ХАНА»

Кафедра педагогіки та психології

РОБОЧА ПРОГРАМА
освітнього компонента

ОДФ 2. 07 ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

підготовки

бакалаврів

(назва рівня вищої освіти)

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва галузі знань)

Спеціальності

053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

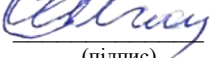
Дніпро-2024 рік

Робоча програма освітнього компонента ОДФ 2. 07 Вікова психологія для студентів спеціальності 053 Психологія освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів для здобувачів вищої освіти ІІ курсу.

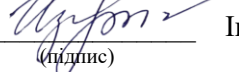
Розробник: Гмиріна О. І., кандидат психологічних наук

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології

Протокол від «26» серпня 2024 року № 1

Зав. кафедри Станіслав САПОЖНИКОВ, док. пед. наук, професор
(підпис)

Робоча програма перевірена навчально-методичним відділом «28» серпня 2024 року

Завідувач навчально-методичного відділу Інна ЗЕРКАЛЬ
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисциплін за формами навчання	
	Денна	Заочна
Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання	українська	українська
Передумови вивчення навчальної дисципліни	ПП 2. 01 Вступ до спеціальності ПП 2. 02 Загальна психологія з практикумом ПП 2. 10 Історія психології	
Курс	2	2
Семестр / триместр	3	4-5
Загальний обсяг годин / кредитів	150/5	150/5
Кількість змістовних модулів	2	2
Годин на аудиторне вивчення	60	14
Годин на самостійне вивчення	90	136
Форма підсумкового контролю	іспит	іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни.

Мета вивчення курсу «Вікова психологія» полягає у створенні у студента аналітичний підхід до людини з погляду уявлень про психологічний вік, який відображає психологічні особливості, характерні для більшості представників даної культури або субкультури за порівняно однакових соціально-економічних умов.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

1. Вивчення предмету дисципліни як єдності трьох складових: теоретичного, прикладного і практичного.
2. Засвоєння студентами основних теоретичних положень вікової психології, уміння застосовувати їх в практичній роботі.
3. Вирішення практичних задач з вікової психології.

3. Компетентності та заплановані результати навчання

Дисципліна «Вікова психологія» забезпечує набуття здобувачами освіти ряду **компетентностей**.

Компетентності, що формуються:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків (зокрема в контексті організації раннього втручання).

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову, в т. ч. особам, які отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій (в т. ч. у роботі з особами, що отримали психологічні травми, зокрема внаслідок війни).

ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.

Після вивчення курсу «Вікова психологія» студенти повинні *знати*:

- предмет і завдання вікової психології;
- основні теорії і концепції вікової психології як психологічної науки;
- основні методичні розробки для контролю за ходом, повноцінністю змісту і умовами психічного розвитку людини на різних вікових етапах онтогенезу;
- перспективи подальшого розвитку сучасної вікової психології.

вміти:

- вирішувати проблемні ситуації, що вимагають знання вікової психології;
- організовувати вивчення особливостей і закономірностей розвитку людської психіки в ході онтогенезу її носія;
- використовувати знання вікової психології та мотиваційних складових для створення психологічно безпечної комфортної середовища;
- адекватно застосовувати відповідні розвивальні і корекційні методи і способи оптимізації розвитку психіки людини з урахуванням її вікових особливостей.

володіти:

- знаннями щодо вікових періодизацій особистості;
- навичками проведення дослідження особистості на різних періодах дорослішання;
- інформацією стосовно реалізації етичного кодексу в практиці психолога з різними віковими, етнічними та іншими верстами населення.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості дошкільного віку

Тема 1. Предмет і завдання вікової психології.

Предмет вікової психології у галузі психологічної науки. Вікова динаміка психіки людини, закономірності та факти розвитку психічних процесів і психічних властивостей особистості на різних етапах її індивідуального життя. Галузі вікової психології. Методологічні завдання вікової психології [2;4].

Тема 2. Організація і методи дослідження в психології розвитку та віковій психології.

Поняття, структура і динаміка психологічного віку. Вікові етапи і періодизація психічного розвитку. Теорії психічного розвитку. Онтологічна характеристика розвитку психіки людини. Генетичні рівні психофізіологічної організації і її розвиток.

Соціальне в розвитку людини і її психіки. Хронологічні характеристики індивідуального розвитку людини [4].

Тема 3. Дитячий вік.

Особливості розвитку новонародженого. Ситуація дозрівання і розвитку новонародженого. Механізми адаптації новонародженого. Безумовно-рефлекторний фонд новонародженого. Сенсорна діяльність новонародженого. Моторика новонародженого. Психологічна характеристика періоду новонародженості [8;10].

Тема 4. Ранній вік.

Особливості розвитку в ранньому дитинстві. Соціальна ситуація розвитку в ранньому дитинстві. Особливе значення раннього дитячого віку. Структура соціальної ситуації розвитку в ранньому дитинстві: “дитина — предмет — дорослий”. Провідна діяльність у ранньому дитинстві. Розвиток мовлення. Гра — діяльність, спрямована на орієнтування в предметній і соціальній дійсності. Розвиток сприйняття і уявлень [5;8].

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Вхідження в соціально-активну фазу становлення особистості

Тема 5. Дошкільне дитинство (від 3 до 6-7 років).

Основні новоутворення дошкільного віку. Гра як ведуча діяльність дошкільного віку. Пізнавальний розвиток в дошкільному віці. Роль сенсо-моторного розвитку. Формування структурних ланок самосвідомості. Розвиток мотиваційної сфери. Проблема етичного розвитку. Особливості психічного розвитку дітей, що виховуються в умовах депривації. Соціальна ситуація розвитку [2;3;7].

Тема 6. Молодший шкільний вік (від 6-7 до 10-11 років).

Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Підходи до розуміння явища шкільної дезадаптації. Розвиток особистості молодших школярів. Особливості самосвідомості і самооцінки. Проблема етичного розвитку. Вступ до школи та зумовлена ним психологічна перебудова: зміна провідної діяльності, адаптація до умов шкільного життя, основні труднощі, з якими зіштовхуються першокласники [2;7].

Тема 7. Підлітковий вік (від 10-11 до 14-15 років).

Особливості розумового розвитку і відношення до школи. Мотиви навчання, сприйняття відмітки. Самосвідомість в підлітковому віці. Особливості спілкування підлітків з дорослими і однолітками. Підліткова криза. Загальна характеристика соціальної ситуації розвитку підлітків. Біологічний фактор у розвитку підлітків: початок статевого дозрівання, морфологічна і фізіологічна перебудова організму. Основні психологічні новоутворення підліткового віку, становлення самосвідомості та почуття дорослості [4;6].

Тема 8. Юнацтво (від 15-16 до 20 років).

Соціальна ситуація розвитку, особливості розумового розвитку. Формування самосвідомості. Виникнення специфічної орієнтації на майбутнє. Вибір майбутньої професії. Уявлення про мужність, жіночність. Розвиток когнітивної і емоційної складових самосвідомості. Спілкування в юності. Формування ціннісних орієнтацій. Досягнення автономності у стосунках з дорослими. Міжособистісні взаємини у ранньому юнацькому віці: дружба, кохання, особливості психосексуального розвитку [7;9].

Тема 9. Психологія дорослої людини.

Суспільно-корисна праця як провідна діяльність. Специфіка криз зрілого віку. Динаміка інтелектуальних і творчих здібностей зрілої людини. Соціально-психологічні ролі. Значення ціннісних орієнтацій і світогляду в процесі етичного становлення

особистості. Віковий підхід до вивчення дорослої людини. Досягнення вищих результатів в творчих видах діяльності. Період критичної самооцінки: аналіз автентичність способу життя; розв'язання проблеми моралі; незадоволеність шлюбним відносинами, турбота про дорослих дітей і незадоволеність рівнем службового зростання [10;11].

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												Форма контролю
	денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Особливості протікання дошкільного віку													
Тема 1. Предмет і завдання вікової психології.	12	2	4			6	15		2			13	У
Тема 2. Організація і методи дослідження в психології розвитку та віковій психології.	15	2	4			9	16	2				14	У
Тема 3. Дитячий вік.	16	2	4			10	19	2				17	У
Тема 4. Ранній вік.	19	4	4			11	17					17	ПК. КР
Разом за змістовим модулем	62	10	16			36	67	4	2			61	
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Входження в соціальноактивну фазу становлення особистості													
Тема 5. Дошкільне дитинство (від 3 до 6-7 років).	17	2	4			11	16		2			14	У
Тема 6. Молодший шкільний вік (від 6-7 до 10-11 років).	16	2	4			10	15					15	У
Тема 7. Підлітковий вік (від 10-11 до 14-15 років).	19	4	4			11	17	2				15	У
Тема 8. Юнацтво (від 15-16 до 20 років).	17	2	4			11	18		2			16	У
Тема 9. Психологія дорослої людини.	19	4	4			11	17	2				15	ПК . КР
Разом за змістовним модулем	88	14	20			54	83	4	4			75	
Усього годин	150	24	36			90	150	8	6			136	

Форми контролю: усне опитування – У
 контрольні роботи – КР
 перевірка конспектів – ПК
 тестування – Т
 колоквиум – К

5. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Тема 1. Вікова динаміка психіки людини	2	-	-
2	Тема 2. Теорії психічного розвитку	4	2	-
3	Тема 3. Сенсорна діяльність новонародженого	2	2	-
4	Тема 4. Причини кризи новонародженості: фізіологічні, психологічні	2	-	-
5	Тема 5. Пізнавальний розвиток в дошкільному віці	2	-	-
6	Тема 6. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра	2	-	-
7	Тема 7. Загальна характеристика соціальної ситуації розвитку підлітків	4	2	-
8	Тема 8. Особливості фізичного розвитку на етапі ранньої юності	2	-	-
9	Тема 9. Специфіка криз зрілого віку	2	2	-
	Усього годин	24	8	-

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Галузі вікової психології	4	2	3
2	Вікові кризи	2	-	3
3	Видова специфіка біологічного в розвитку людини	2	-	3
4	Психологічна характеристика періоду новонародженості	4	-	3
5	Передумови формування особистості в ранньому віці	4	2	3
6	Криза 3-х років	2	-	3
7	Підходи до розуміння явища шкільної дезадаптації	4	-	2

8	Біологічний фактор у розвитку підлітків: початок статевого дозрівання, морфологічна і фізіологічна перебудова організму	2	2	3
9	Взаємостосунки з дорослими та однолітками	2	-	3
10	Самовизначення - центральне новоутворення раннього юнацького віку	2	-	3
11	Динаміка інтелектуальних і творчих здібностей зрілої людини	4	-	3
12	Соціально-психологічні ролі	4	-	3
Усього годин		36	6	36

7. Теми практичних занять (не передбачено).

8. Теми лабораторних занять (не передбачено).

9. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Обсяг у годинах		Максим. кіл-ть балів
		Денна форма	Заочна форма	
1	Закономірності та факти розвитку психічних процесів і психічних властивостей особистості на різних етапах її індивідуального життя	5	8	1
2	Вікові етапи і періодизація психічного розвитку	4	9	1
3	Онтологічна характеристика розвитку психіки людини	5	8	2
4	Моторика новонародженого	5	8	2
5	Розвиток самостійності в ранньому віці	6	9	1
6	Особливості розвитку дітей раннього віку виховуються в умовах депривації	6	9	2
7	Формування структурних ланок самосвідомості в дошкільному віці	7	9	1
8	Розвиток особистості молодших школярів	6	8	2
9	Роль сенсомоторного розвитку в дошкільному віці	7	8	2
10	Самовизначення - центральне новоутворення раннього юнацького віку	6	9	1
11	Особливості протікання підліткового віку	5	8	2

12	Акселерація та її вплив на психофізіологічний розвиток підлітків	6	9	2
13	Періодизація психічного розвитку за Л. С. Виготському і Д. Б. Ельконіну	5	8	2
14	Визначити місце підліткового віку в життя людини, психологічну своєрідність отрочтва і його основні проблеми	5	8	1
15	Загальна характеристика юнацького віку	6	9	1
16	Періодизація психічного розвитку дорослої людини	6	9	1
Усього годин		90	136	24

10. Методи навчання:

Загальні:

- **Словесні** методи навчання: евристична бесіда; акроматичне пояснення (індукція, дедукція, традукція), розповідь, лекція, інструктаж, робота з підручником.
- **Наочні** методи навчання: ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження.
- **Практичні** методи навчання: вправи, практичні й дослідні роботи.
- **Активні** методи навчання: сократівська бесіда, дискусія, кейс-стаді (метод ситуацій).
- **Методи інформаційно-телекомунікаційних технологій:** LMS (Learning Management System) програмні додатки для адміністрування навчальних курсів в рамках дистанційного навчання (Classroom, Prometheus, Quizlet, Udemy, EdX, Coursera, Brainly, Khan Academy, СК-12). WhatsApp, Viber, Telegram.

За характером пізнавальної діяльності:

- *пояснювально-ілюстративний* (інформаційно-рецептивний) метод: викладач організує сприймання та усвідомлення учнями інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її;
- *репродуктивний*: викладач дає завдання, у процесі виконання якого студенти здобувають уміння застосовувати знання за зразком;
- *проблемного виконання*: викладач формулює проблему і вирішує її, студенти стежать за ходом творчого пошуку (студентам подається своєрідний еталон творчого мислення);
- *частково-пошуковий* (евристичний): викладач формулює проблему, поетапне вирішення якої здійснюють студенти під його керівництвом (при цьому відбувається поєднання репродуктивної та творчої діяльності студентів);
- *дослідницький*: викладач ставить перед студентами проблему, і ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього необхідні джерела інформації, прилади, матеріали тощо.

Методи навчання відповідно до програмних результатів:

- ПРН 1** – навчальна дискусія; робота в малих групах, «займи позицію»;
- ПРН 2** - лекція, навчальна дискусія, інструктаж; індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «акваріум», «мозковий штурм», «метод Прес», «займи позицію», «навчаючись-учусь»; презентація;
- ПРН 11** – лекція, проблемне навчання, портфоліо; робота в малих групах; демонстрація, презентація;
- ПРН 13** – індивідуальні роботи, метод проектів; «коло ідей», «мозковий штурм», «метод

Прес», «займи позицію», рольова гра, імітація, «ток-шоу»;

11. Методи контролю

- оцінка вирішення типових завдань;
- письмові контрольні роботи;
- усне опитування під час занять;
- оцінка рефератів по окремих розділах дисципліни з використанням монографічної і періодичної літератури;
- дистанційний контроль;
- іспит.

12. Розподіл балів, які отримують студенти. Іспит

Поточне оцінювання та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума балів
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2						
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	40	100
Поточний контроль										
5	5	5	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи										
1	2	2	1	1	2	2	2	2		

13. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
83–89	B	добре	
75–82	C		
68–74	D	задовільно	
60–67	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ ЗНАТЬ І ВМІНЬ:

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Відмінно	90–100	A

ставиться, якщо студент:

- ґрунтовно і повно відтворює вивчений матеріал;
- виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує свої думки, застосовує знання на практиці, наводить необхідні приклади не тільки за підручником, а й самостійно складені;
- викладає матеріал послідовно і правильно з точки зору норм літературної мови.
- вміє застосовувати його для вирішення конкретних професійних завдань.

Оцінка «відмінно» виставляється студентам, які засвоїли взаємозв'язок основних понять дисципліни і професії, яку вони набувають, виявили творчі здібності і використовують їх при вивченні навчально-програмного матеріалу. Відмінному рівню відповідає правильна й вичерпна відповідь на поставлене питання, в якій студент показав усебічне системне знання програмного матеріалу; засвоєння основної та додаткової літератури; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами, вивчення яких передбачено програмами дисциплін; уміння аргументувати своє ставлення до відповідних категорій, залежностей та явищ.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Добре	83–89	B
	75–82	C

ставиться, якщо студент дає відповідь, що задовольняє тим же вимогам, що й оцінка “5”, але допускає деякі помилки, які сам виправляє після зауваження викладача, та поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «дуже добре» (83–89 балів, B) – вище середнього рівня з кількома помилками – виставляється студентам, які повністю опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою. Оцінка «добре» виставляється студентам, які показують систематичний характер знань з дисципліни і вміють самостійно поповнювати свої знання протягом всього навчання;

Оцінка «добре» (75–82 бали, C) – виставляється студентам, які опанували навчально-програмний матеріал, успішно виконали завдання, передбачені програмою, засвоїли основну літературу, яка рекомендована програмою; таким чином, робота студентами виконана, але з певною кількістю помилок.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Задовільно	68–74	D
	60–67	E

ставиться, якщо студент виявляє знання і розуміння основних положень даної теми, але:

- відтворює матеріал не досить повно і допускає помилки у формулюванні правил;
- не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати свої думки і відчуває труднощі під час добору прикладів;
- відтворює матеріал непослідовно і допускає помилки в мовленнєвому оформленні.

Оцінка «задовільно» (68–74 бали, D) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання

і використання його у майбутній професії, виконують завдання непогано, але зі значною кількістю помилок, ознайомлені з основною літературою, яка рекомендована програмою. Задовільному рівню відповідає у цілому правильна відповідь на поставлене запитання (завдання), якщо студент показав достатній рівень знань з основного програмного матеріалу, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарата, показав недостатні знання літературних джерел. Оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили на екзамені помилки при виконанні екзаменаційних завдань, але під керівництвом викладача вони знаходять шляхи їх подолання.

Оцінка «достатньо» (60–67 балів, E) – виставляється студентам, які знають основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії.

За національною шкалою	За 100-бальною шкалою	За шкалою ECTS
Незадовільно з можливістю повторного складання	35–59	FX
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	0–34	F

ставиться, якщо студент виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу відповідно розділу, допускає у формулюванні правил помилки, що спотворюють їх зміст, непослідовно і невпевнено викладає матеріал.

Форми поточного та підсумкового контролю успішності навчання

Форми поточного контролю: усне опитування, письмове опитування.

Форма підсумкового контролю: іспит.

15. Питання на іспит

1. Предмет і завдання педагогічної психології.
2. Особливості виховних і навчальних впливів на дітей в різні періоди життя.
3. Проблеми педагогічної психології.
4. Класифікація методів педагогічної психології.
5. Достоїнства та недоліки різних методів педагогічної психології.
6. Основні категорії педагогічної психології.
7. Види наочності.
8. Умови та механізми наочності.
9. Фактори, що визначають успішність наочності.
10. Теорія наочної діяльності.
11. Співвідношення наочності та розвитку.
12. Сучасні концепції наочності.
13. Початковий етап наочності.
14. Поєднання різних форм наочності на початковому етапі.
15. Особливості наочності немовлят.
16. Прийоми розвитку наочно-дійового мислення немовлят.
17. Наочності в ранньому віці.

18. Вдосконалення сприйняття, пам'яті, мислення дошкільнят.
19. Навчання дошкільника мовленню, читанню, письму.
20. Підготовка дитини до навчання в школі.
21. Розвиваючі навчально-дидактичні ігри для дошкільнят.
22. Форми занять з дітьми дошкільного віку.
23. Організація навчання дітей в молодших класах школи.
24. Навчання молодших школярів в домашніх умовах.
25. Ігрова та навчальна діяльність молодших школярів.
26. Джерела розумового розвитку дітей молодшого шкільного віку.
27. Причини неуспішності молодших школярів та шляхи їх подолання.
28. Становлення теоретичного інтелекту в підлітковому та старшому шкільному віці.
29. Вдосконалення практичного мислення підлітків та юнаків.
30. Розвиток загальних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.
31. Розвиток спеціальних здібностей в підлітковому та юнацькому віці.
32. Психологічні особливості навчання дорослої людини.
33. Цілі виховання.
34. Засоби виховання.
35. Методи виховання.
36. Інститути виховання.
37. Теорії виховання в світлі психологічної науки.
38. Спілкування та виховання.
39. Колектив та розвиток особистості.
40. Шляхи підвищення позитивного впливу колективу на особистість.
41. Сім'я та виховання.
42. Формування та зміна соціальних установок.
43. Перші кроки у вихованні немовляти.
44. Початок формування соціально важливих якостей особистості немовлят та дітей раннього віку.
45. Моральне виховання дітей в перші роки життя.
46. Фізичне виховання в ранні роки.
47. Гігієнічне виховання в ранні роки.
48. Становлення характеру дошкільняти та молодшого школяра.
49. Виховання дошкільнят в домашній праці.
50. Виховання дошкільнят в іграх.
51. Виховання у навчання дитини дошкільного віку та молодшого школяра.
52. Трудове виховання в молодшому шкільному віці.
53. Виховання в іграх молодшого школяра.
54. Виховання старшокласників у школі.
55. Виховання підлітків та юнаків у спілкуванні з однолітками.
56. Виховання підлітків та юнаків у спілкуванні з дорослими.
57. Виховання підлітків та юнаків через засоби масової інформації та установи культури.
58. Самовиховання підлітків.
59. Самовиховання юнаків.
60. Засоби стимулювання навчання та виховання дітей.
61. Педагогічна оцінка як засіб стимулювання.
62. Умови ефективності педагогічної оцінки.
63. Вікові особливості дитини і педагогічна оцінка.
64. Окремі аспекти виховання та перевиховання дорослої людини.
65. Місце педагога в сучасному суспільстві.
66. Психологічні вимоги до особистості педагога.
67. Загальні здібності педагога.
68. Спеціальні здібності педагога.

69. Індивідуальний стиль діяльності педагога.
70. Організація психологічної самоосвіти педагога.
71. Психологія педагогічної саморегуляції.
72. Елементи психокорекції в діяльності педагога.
73. Аутотренінг в роботі педагога.
74. Навчання дітей спілкуванню та взаємодії з людьми.
75. Управління міжособистісними стосунками в дитячих групах та колективах.
76. Організація дитячої групової діяльності.
77. Розвиток особистості в дитячих групах та колективах.
78. Стили керівництва колективом.
79. Методи керівництва колективом.
80. Організація роботи колективу.
81. Попередження та усунення конфліктів в роботі педагогічного колективу.
82. Шляхи підвищення ефективності діяльності педагогічного колективу.
83. Розвиток потреби дітей в емоційному контакті.
84. Особисті стосунки дітей.
85. Педагог та особисті стосунки дітей.
86. Вплив групи на формування особистості.
87. Індивідуальний підхід у вихованні.
88. Співробітництво та компроміс як оптимальні способи поведінки людей у конфліктних ситуаціях.
89. Організація творчої роботи педагога.
90. Методики визначення соціально-специфічних якостей педагога.
91. Психологія навчання у початковій школі.
92. Психологічні питання виховання характеру.
93. Психологія сімейного виховання.
94. Психологічні моделі навчання.
95. Закони наuczіння.
96. Напрями розвитку сучасного навчання.
97. Зарубіжні концепції навчання.
98. Вітчизняні концепції навчання.
99. Здібності в навчальній діяльності.

16. Методичне забезпечення

- навчальна програма дисципліни;
- робоча навчальна програма дисципліни;
- залікові матеріали;
- конспекти лекцій;
- інформаційно-методичне забезпечення практичних та семінарських занять;
- інформаційно-методичне забезпечення самостійної роботи студентів.

17. Рекомендована література

Основна:

1. Видра О. Г. Вікова та педагогічна психологія : навчальний посібник для ВНЗ. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 112 с.
2. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О. В. Скрипченко та ін. Київ : Каравела, 2017. 400 с.
3. Дуткевич Т. Методи інтерактивного навчання на практичних заняттях з психології. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 84 с.
4. Кацавець Р. Вікова психологія : навчальний посібник. Київ : Алерта, 2024. 142 с.

5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: курс лекцій: навчальний посібник для ВНЗ. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 128 с.
6. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: Практикум. Навч. посіб. Київ : Каравела, 2016. 224 с.
7. Максименко Д. С. Психологічні особливості криз підлітка. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 200 с.
8. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2023. 352с.
9. Поліщук С. А. Психологічні практики в системі підготовки практичних психологів : навч.-метод. посіб. Київ : Університетська книга, 2023. 134 с.
10. Савчин М., Василенко Л. Вікова психологія. Київ : Академія, 2024. 384 с.
11. Сидоренко О. Б. Практикум з вікової та педагогічної психології : навчальний посібник для студентів подвійних спеціальностей з психологією. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 262 с.
12. Тертична Н. А. Практикум з вікової психології. Київ : Книга-плюс, 2024. 140 с.
13. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова та педагогічна психологія : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ, 2017. 548 с.
14. Яблонко В. Психолого-педагогічні основи формування особистості. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 220 с.

Допоміжна:

1. Бугерко Я. Рефлексія – засаднича умова самобуття людини. Методологія і психологія гуманітарного пізнання. Тернопіль : ТНЕУ, 2019.
2. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник : у 2 т. 5-те вид., виправл. і доповн. Львів : Априорі, 2016. Т.1. 382 с.
3. Загальна психологія : Хрестоматія. Навчальний посібник / Л. В. Долинська та ін. Київ : Каравела, 2017. 640 с.
4. Савчин М. В. Загальна психологія : підручник. Вид. 3-тє, стереотип. Київ, ВЦ «Академія», 2020. 344 с.